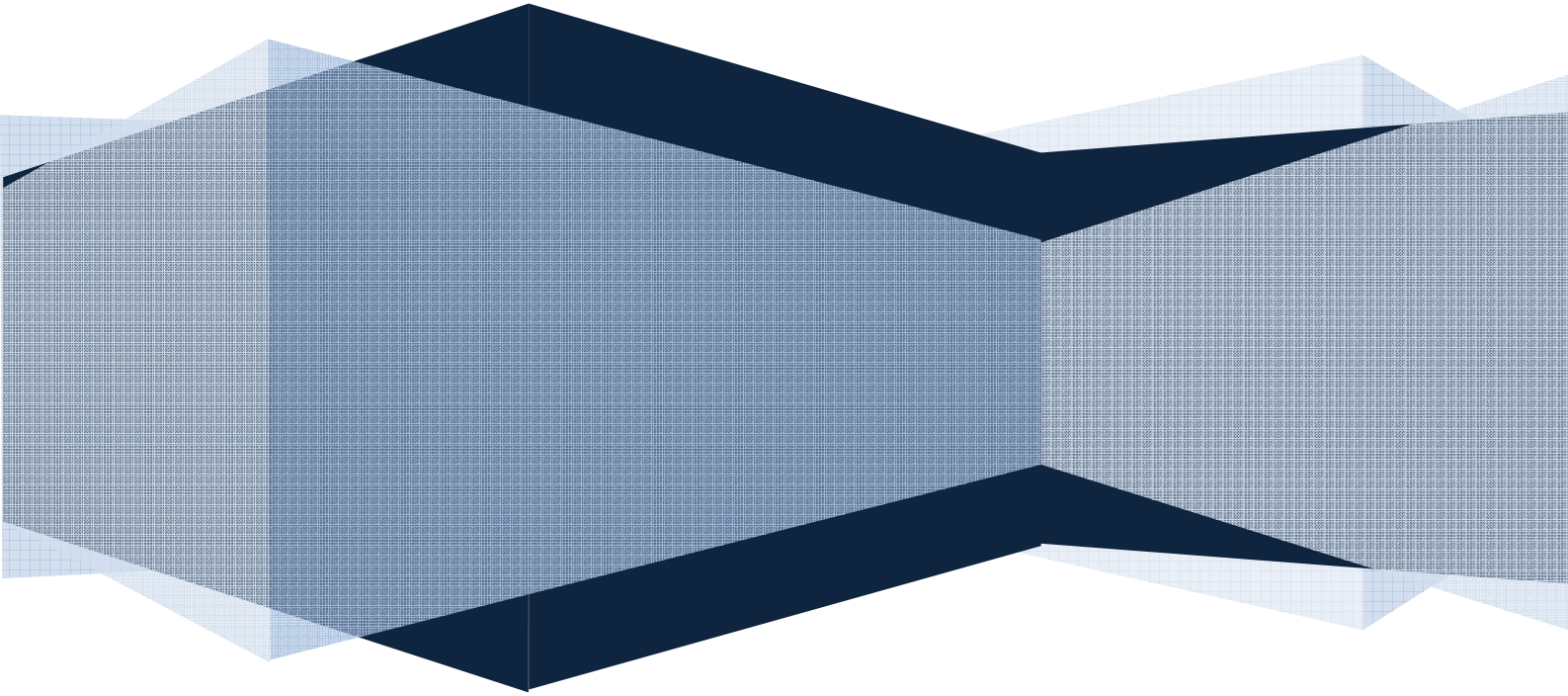

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

SORULARLA BASEL 2.5

**BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

SORULARLA BASEL 2.5

Bilgi ve Önerileriniz İçin:

Düzenleme Dairesi, Risk Yönetimi Dairesi

E-posta: risk@bddk.org.tr, ddb@bddk.org.tr

Tel İstanbul: (212) 337 73 10

Tel Ankara: (312) 455 66 30

HAZIRLAYANLAR:

Dr. OZAN CANGÜREL
SIDIKA DİZDAR KARAKOÇ
AHMET MİMAROĞLU
BAŞAK YETİŞEN TEKER
İSKENDER KAYCI

BU ÇALIŞMA KAMUOYUNU BİLGİLENDİRME AMACIYLA HAZIRLANMIŞTIR. ÇALIŞMADA YER ALAN BİLGİLERE DAYANARAK ALINACAK KARARLARIN SONUÇLARINDAN BDDK SORUMLU TUTULAMAZ. KAYNAK GÖSTERİLMEK SURETİYLE KISMEN ALINTI YAPILABİLİR.

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

ATATÜRK BULVARI NO 191 06680 KAVAKLIDERE ANKARA-TÜRKİYE

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

TEL İSTANBUL: (212) 337 73 10, TEL ANKARA: (312) 455 66 30

www.bddk.org.tr E-posta: risk@bddk.org.tr, ddb@bddk.org.tr

BU YAYIN TÜM İÇERİĞİ İLE BDDK İNTERNET SAYFASINDA YER ALMAKTADIR.

BDDK OFİSTEKNİK DOKÜMAN MERKEZİNDE 110 ADET BASILMIŞTIR.

BASIM TARİHİ: NİSAN 2012

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BCBS	: Basel Comittee on Banking Supervision / Basel Bankacılık Denetim Komitesi
CRD	: Capital Requirement Directive
CRM	: Comprehensive Risk Model
DDY	: Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
DOF	: Denetim Otoritesi Formülü
İDD	: İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
İDY	: İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
IOSCO	: The International Organization of Securities Commissions
IRC	: Incremental Risk Charge / İlave Risk Sermaye Yükümlülüğü
RMD	: Riske Maruz Değer
SY	: Standart Yaklaşım

İÇİNDEKİLER

1. Basel 2.5 nedir?	1
2. Basel 2.5'e Neden İhtiyaç Duyuldu?	3
3. Basel 2.5 Ne Gibi Değişiklikler Getirmektedir?	4
BİRİNCİ YAPISAL BLOK	4
3.1 Menkul Kıymetleştirme Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler Nelerdir?	4
3.2 Piyasa Riski Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler Nelerdir?	8
3.2.1 İlave Risk Sermaye Yükümlülüğü (IRC) Nedir ve Nasıl Hesaplanacaktır?	8
3.2.2 IRC Hesaplanmasında Kullanılan Temel Parametreler Nelerdir?	9
3.2.3 Menkul Kıymetleştirilmiş Ürünler İçin Piyasa Riski Çerçevesi Ne Şekilde Uygulanacaktır?	12
3.2.4 Korelasyon Alım Satım Portföyüne Nasıl Bir İstisna Getirilmektedir?	14
3.2.5 Strese Tabi RMD	15
3.2.6 Hisse Senedi	16
3.2.7 İçsel Model Kriterleri	16
İKİNCİ YAPISAL BLOK	17
3.3 İkinci Yapısal Blok Nedir?	17
3.4 Basel 2.5 ile İkinci Yapısal Blok'ta Yapılan Değişikliklerin Amacı Nedir?	18
3.5 Basel 2.5 ile Risk Yönetiminin Geliştirilmesine Neden İhtiyaç Duyulmuştur?	18
3.6 Basel 2.5 ile Risk Yönetiminde Meydana Gelen Değişmeler Neleri Kapsamaktadır?	20
ÜÇÜNCÜ YAPISAL BLOK	21
3.7 Piyasa Disiplinindeki Değişiklikler Nelerdir?	21
4. Basel 2.5'un Olası Etkilerine Dair Bir Sayısal Etki Çalışması Yapıldı mı?	24
5. Basel 2.5'a Geçen Ülkelere Ait Gerçek Veri Bulunmakta mıdır?	28
6. Basel 2.5 İçin Belirlenen Uygulama Tarihi Nedir?	29
7. Basel 2.5'un Türk Bankacılık Sistemine Olası Etkileri Nelerdir?	32
8. Basel 2.5 Açısından Ülkemizdeki Mevcut Durum Nedir?	33
9. Basel 2.5 Hakkındaki Eleştiriler Nelerdir?	34
KAYNAKÇA	35

YÖNETİCİ ÖZETİ

Global finansal kriz sonrasında gelişmiş ülkelerdeki bankaların alım satım hesaplarında önemli zararların oluşmasıyla birlikte Basel II düzenlemeleri kapsamında piyasa riskinin tam olarak ölçülmesinde birtakım sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle, menkul kıymetleştirmeye ilişkin risk ölçümündeki eksikliklerin ve yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının menkul kıymetleştirme pozisyonlarına göre daha riskli olduğunun ortaya çıkması ve bankaların risk yönetimi uygulamalarındaki bir takım zayıflıkların gün yüzüne çıkışı gibi nedenlerle Basel II piyasa riski çerçevesinde bazı değişikliklerin yapılmasına ihtiyaç doğmuştur. Bu itibarla, anılan sorunların giderilmesine yönelik olarak Basel Bankacılık Denetim Komitesi alt çalışma grupları sermaye yeterliliği ölçüm standartlarının daha güçlü ve etkin bir yapıya dönüştürülmesi amacıyla çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Bu bağlamda, Basel II standartları çerçevesinde denetim otoritelerince eksik görülen bazı alanlarda kısa vadeli çözüm getirmesi beklenen bazı değişiklikler/yenilikler yapılmıştır.

Temmuz 2009'da yayımlanan “Basel II Çerçevesinde İyileştirmeler¹”, Basel II Piyasa Riski Çerçevesindeki Değişiklikler²” ve “Alım Satım Hesaplarındaki İlave Riskin Hesaplanmasına İlişkin Rehber³” isimli dokümanlarla birinci yapısal blokta ilave risk, strese tabi RMD, ve menkul kıymetleştirme kapsamında sermaye gereksiniminin hesaplanması, ikinci yapısal blokta risk yönetimi ve üçüncü yapısal blokta da ise kamuya yapılacak açıklamalar çerçevesinde değişikliklere gidilmiştir. Söz konusu değişiklikler, kamuoyunda “Basel 2.5” olarak anılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde de sözkonusu değişikliklerin mevzuatımıza dahil edilmesine yönelik çalışmalar yapılarak taslak düzenleme değişikliği Ocak ayında kamuoyunun görüşüne açılmıştır. Bu süreç devam ederken, Basel 2.5 değişikliklerinin kapsamı, ortaya çıkış nedenleri ve bu kuralların Dünya’da ve Türkiye’de yaratacağı olası etkiler hususunda bilgilendirme yapmak amacıyla bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

¹ BCBS, “Enhancements to the Basel II framework”, Temmuz 2009.

² BCBS, “Revisions to the Basel II Market Risk Framework, Temmuz 2009, Aralık 2010(güncelleme).

³ BCBS, “Guidelines for computing capital for incremental risk in the trading book, Temmuz 2009.

1. Basel 2.5 nedir?

Global finansal kriz sonrasında denetim otoritelerince Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Komitesi) bünyesinde Basel II standartları çerçevesinde denetim otoritelerince eksik görülen bazı alanlarda kısa vadeli çözüm getirmesi beklenen bazı değişiklikler/yenilikler yapılmıştır. Temmuz 2009'da yayımlanan "Basel II Çerçevesinde İyileştirmeler"⁴, Basel II Piyasa Riski Çerçevesindeki Değişiklikler⁵ ve "Alım Satım Hesaplarındaki İlave Riskin Hesaplanmasına İlişkin Rehber"⁶ isimli dokümanlar ile aşağıda ana hatlarıyla yer verilen değişiklikler getirilmiştir. Söz konusu değişiklikler, "Basel 2.5" olarak anılmaya başlanmış olup, özünde Basel II'de yapılan bir takım değişiklikleri içermektedir.

Değişiklik yapılan temel konu başlıkları aşağıda özetlenmiştir:

- Birinci yapısal blokta;
 - ⇒ Piyasa riski çerçevesinde karmaşık alım satım faaliyetlerine ilişkin kredi riskine yönelik olarak ilave risk sermaye yükümlülüğü (Incremental Risk Capital Charge - IRC) getirilmiştir.
 - ⇒ Ayrıca, riske maruz değer (RMD) ölçümünün stresli piyasa koşullarını da yansıtacak şekilde iyileştirilmesi bakımından Strese Tabi Riske Maruz Değer hesaplanarak RMD'ye eklenmiştir.
 - ⇒ Alım satım hesaplarında değerlendirilen menkul kıymetleştirme portföyleri için de bankacılık hesaplarındaki menkul kıymetleştirme pozisyonları için hesaplanan sermaye gereksinimi getirilmiştir.
 - ⇒ Korelasyon alım satım portföyü tanımı yapılarak, anılan portföy istisnai bir uygulamaya tabi tutulmuştur.
 - ⇒ Menkul kıymetleştirme ve yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının risk hesaplamalarında değişiklikler yapılmıştır.
 - ⇒ Yukarıda bahsi geçen değişikliklerin / yeniliklerin 31 Aralık 2011⁷'e kadar denetim otoritelerince hayata geçirilmesi istenmiştir.

⁴ BCBS, "Enhancements to the Basel II framework", Temmuz 2009.

⁵ BCBS, "Revisions to the Basel II Market Risk Framework, Temmuz 2009, Aralık 2010(güncelleme).

⁶ BCBS, "Guidelines for computing capital for incremental risk in the trading book, Temmuz 2009.

⁷ Ana metinde 31 Aralık 2010 olarak açıklanan tarih, 18 Haziran 2010 tarihli daha sonraki bir basın açıklamasıyla bir yıl ötelenmiştir.

- İkinci yapısal blokta; bankaların genel risk yönetimi süreçleri ile risk türü bazında yönetim süreçlerinde bir takım iyileştirmeler yapılmasına yönelik açıklayıcı hükümler getirilmiştir. Genel risk yönetimi süreçleri açısından; sağlıklı bir risk yönetiminin sahip olması gereken özellikler ve bu özellikler kapsamında yer alan “yönetim kurulunun ve üst yönetimin gözetimine”, “politika, uygulama usulleri, limit ve kontrollerin tesisine”, “riskin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve raporlanmasına” ve “iç kontrol ve iç denetime” ilişkin ilkeler değerlendirilmişken risk türü bazında ise “risk yoğunlaşması”, “bilanço dışı riske maruz değerler”⁸ ve “menkul kıymetleştirme riski”, “itibar riski ve dolaylı destek”, “değerleme uygulamaları”, “likidite riski yönetimi ve gözetimi”, “sağlıklı stres testi uygulamaları” ve “sağlıklı ücretlendirme uygulamaları” üzerinde durulmuştur.
- Üçüncü yapısal blokta ise; menkul kıymetleştirme ve yeniden menkul kıymetleştirme ve değerlemesi, bilanço dışı işlemler ile likidite kredisi tahsis taahhütlerine yönelik kamuya açıklama hükümlerinde değişiklikler yapılmıştır.

⁸ “Off-Balance sheet exposure” teriminin karşılığı olarak kullanılmıştır.

2. Basel 2.5'e Neden İhtiyaç Duyuldu?

Bilindiği üzere, piyasa riskine yönelik değişiklikler en son Basel Komitesi'nin 1996 yılındaki "Piyasa Riski Değişiklikleri" metniyle gerçekleştirilmiş olup, Basel II standartlarında sözkonusu başlıkta önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Temmuz 2005'te Basel Komitesi ile IOSCO alım satım hesaplarının sermaye rejiminde bazı değişiklikler üzerinde uzlaşarak, spesifik riski ölçen ve temerrüt riski için sermaye tutan bankaların RMD modellerindeki temerrüt riskine ilave olarak bazı yeni yükümlülükler getirmişlerdir. Diğer taraftan, 2007 yılında başlayan global finansal kriz sürecinde, gelişmiş ülkelerdeki bankaların alım satım hesaplarında önemli zararlar oluşmuş ve kaldıraç etkisinin artmasıyla da, piyasa riski hesaplamalarında krizden edinilen tecrübeler doğrultusunda yeni değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. Buna ilaveten, Basel II'de menkul kıymetleştirme pozisyonları için eksik yönlerin görülmesi ve özellikle yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının menkul kıymetleştirme pozisyonlarına göre çok daha riskli olduğunun görülmesi gibi sebeplerle, Basel 2.5 kapsamında menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sermaye yükümlülüğünün hesaplanması çerçevesinde ciddi değişiklikler yapılmasına gerek duyulmuştur. Bu bağlamda, denetim otoritelerince Basel Komitesi bünyesinde Basel II çerçevesinde eksik görülen bazı alanlarda kısa vadeli çözüm getirmesi beklenen birtakım değişiklikler/yenilikler yapılması öngörülmüştür.

3. Basel 2.5 Ne Gibi Değişiklikler Getirmektedir?

Basel 2.5 kapsamında getirilen değişiklikler birinci, ikinci ve üçüncü yapısal bloklar ve bunların alt açılımları şeklinde aşağıda incelenmiştir.

BİRİNCİ YAPISAL BLOK

3.1 Menkul Kıymetleştirme Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler Nelerdir?

Menkul kıymetleştirme pozisyonu, bir menkul kıymetleştirme işleminde maruz kalınan risk tutarını ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, bir menkul kıymetleştirme işlemi sonucunda ihraç edilen menkul kıymetlerin tutulması veya menkul kıymetleştirme işlemine garanti sağlanması veya taahhüt verilmesi gibi yollarla menkul kıymetleştirme işleminden kaynaklı risklerin alınması, menkul kıymetleştirme pozisyonu anlamına gelmektedir.

Basel II’de menkul kıymetleştirme pozisyonları için eksik yönlerin ve özellikle yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının menkul kıymetleştirme pozisyonlarına göre çok daha riskli olduğunun görülmesi gibi sebeplerle, Basel 2.5 kapsamında menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sermaye yükümlülüğünün hesaplanması çerçevesinde ciddi değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişikliklerle, finansal krizlerden alınan dersler de dikkate alınarak Basel standartlarına ilişkin çerçevenin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Basel 2.5 kapsamında menkul kıymetleştirme çerçevesi için getirilen değişikliklerin anlaşılabilmesi için Basel II standartlarında menkul kıymetleştirme pozisyonları için uygulanmasına izin verilen yöntemlerin anlaşılması önemlidir. Basel II standartlarında menkul kıymetleştirme pozisyonları için sermaye yükümlülüğü; standart yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım olmak üzere iki yöntemle hesaplanabilmektedir. Bu yaklaşımlardan standart yaklaşım (SY) dereceli ve derecesiz menkul kıymetleştirme pozisyonları için belirli risk ağırlıklarının uygulanmasına dayanmaktadır. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda (İDD) ise; dereceli veya çıkarsama yoluyla derecesi belirlenen pozisyonlar için derecelendirmeye dayalı yaklaşım (DDY), derecesiz pozisyonlar

için izin verilen durumlarda içsel derecelendirme yaklaşımı (İDY) ve diğer durumlarda denetim otoritesi formülü (DOF) kullanılması şeklinde belirli yaklaşımların beraber uygulanması söz konusu olmaktadır.

Basel 2.5 kapsamında menkul kıymetleştirmeye ilişkin olarak yapılan değişiklikler aşağıda sıralanmaktadır:

Yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarına yüksek risk ağırlıkları uygulanması:

Yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu, menkul kıymetleştirmeye konu edilen risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı ve havuzdaki risklerden en az birinin menkul kıymetleştirme pozisyonundan oluştuğu menkul kıymetleştirmeyi ifade etmektedir.

Yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonları için menkul kıymetleştirmeye konu edilen varlıkların da menkul kıymetleştirme riskine sahip olmasından ötürü, yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarına menkul kıymetleştirme pozisyonlarından daha yüksek risk ağırlığı uygulanması öngörülmüştür. Ancak, yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu daha önce tanımlanmamış olduğundan, bahsi geçen pozisyona bu değişiklik çerçevesinde bir tanım getirilmiştir. Söz konusu tanıma göre; risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı ve havuzdaki risklerden en az birinin menkul kıymetleştirme pozisyonundan oluştuğu menkul kıymetleştirme, yeniden menkul kıymetleştirmedir.

Yapılan değişiklikle, Standart Yaklaşımda menkul kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanan risk ağırlıkları değiştirilmezken, yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu için daha yüksek risk ağırlıkları belirlenmiştir. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlardan DDY'de yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonları için, menkul kıymetleştirme pozisyonlarından daha yüksek risk ağırlıkları belirlenirken, DOF'ta ise menkul kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanan %7 oranındaki asgari risk ağırlığı yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonları için %20'ye yükseltilmiştir.

Garanti verilen menkul kıymetleştirme pozisyonları için derecelerin kullanımı:

Yaşanan son krizde, finansman bonusu ihracı yoluyla menkul kıymetleştirme programlarına likidite kredisi tahsis taahhüdünde (liquidity facility) bulunan birçok bankanın, likidite sağlamak yerine anılan menkul kıymetleştirme pozisyonlarını satın aldıkları görülmüştür.

Likidite kredisi tahsis taahhüdü, yatırımcıların nakit akış düzenlerinin bozulmaması amacıyla bir sözleşmeye dayalı olarak yatırımcılara fon sağlanmasını öngören bir menkul kıymetleştirme pozisyonudur.

Likidite kredisi tahsis taahhüdü kapsamında likidite sağlamak yerine anılan menkul kıymetleştirme pozisyonlarını satın alan bankalar, menkul kıymetleştirme pozisyonunun derecesini risk ağırlıklarının belirlenmesinde kullanmışlardır. Ancak, bankanın kendi korumasından dolayı daha iyi bir derecelendirme notuna sahip olan menkul kıymetleştirme pozisyonunun, anılan derecesini kullanmak risk hesaplaması açısından bir tezat oluşturmuştur. Yapılan değişiklikle, söz konusu risk algısının düzeltilmesi sağlanmış ve kendi korumasından dolayı derecesi iyileşen menkul kıymetleştirme pozisyonlarını tutan bankaların, bu dereceleri standart yaklaşımda veya içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda kullanmaları engellenmiştir. Sonuç olarak, Basel 2.5 kapsamında yapılan değişikliklerle anılan menkul kıymetleştirme pozisyonları derecesizmiş gibi dikkate alınmıştır.

Kredi analizlerinde operasyonel yükümlülüklerin yerine getirilmesi:

Yapılan değişiklikle, bankaların menkul kıymetleştirme pozisyonları için Basel II standartları kapsamında yer alan menkul kıymetleştirme çerçevesinde belirtilen yöntemlerde kredi derecelendirme kuruluşlarının derecelendirme notlarını kullanabilmesi, bir kısım spesifik operasyonel yükümlülüklerin yerine getirilmesine bağlanmıştır. Aksi durumda, bankaların bu pozisyonları özkaynaklardan düşmesi gerekmektedir. Anılan değişikliklerle, bankaların sadece kredi derecelendirme kuruluşlarının derecelendirme notlarına güvenmemesi ve kendi analizlerini de gerçekleştirmesi amaçlanmıştır. Bu analizler kapsamında bankaların; menkul kıymetleştirme risklerini ve menkul kıymetleştirmeye konu varlıkların risk özelliklerini devamlı bir surette biliyor olması, menkul kıymetleştirmeye konu varlıkların performanslarına ait bilgilere devamlı surette ve zamanında erişebiliyor olması, menkul kıymetleştirme pozisyonuna ilişkin yapısal özellikleri (kredi kalitesinin

iyileştirilmesi, likiditenin iyileştirilmesi, nakit akışlarının nasıl gerçekleştirileceği vb.) tam olarak biliyor olması şart koşulmuştur.

Likidite kredisi tahsis taahhütlerine ilişkin değişiklikler:

Basel II standartları kapsamında standart yaklaşımı uygulayan bankalar için belirli şartları sağlayan kabul edilebilir likidite kredisi tahsis taahhütlerine (eligible liquidity facility) 1 yıldan daha kısa vadeli ise %20 krediye dönüştürme oranı, daha uzun vadeli ise %50 krediye dönüştürme oranı uygulanmaktaydı. Kısa vadeli risklere daha az risk hesaplanmasını sağlayan bu yapıdan vazgeçilerek, vadeden bağımsız olarak tüm kabul edilebilir likidite kredisi tahsis taahhütlerine %50 krediye dönüştürme oranı uygulanması sağlanmıştır.

Kabul edilebilir likidite kredisi tahsis taahhütleri, genel olarak taahhüdü veren tarafı koruyan şartları haiz, taahhüdün kullanılacağı durumların açıkça belirlendiği, diğer bütün kredi iyileştirmelerinin ardından kullanılabilen ve bunun gibi diğer bir kısım şartları sağlayan likidite kredisi tahsis taahhütleridir.

İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımla ilgili olarak ise likidite kredisi tahsis taahhütlerine ilişkin bir uygulama değişikliği yapılmamış olup, derecelendirmeye dayalı yaklaşımda verilen risk ağırlıkları tablosunun likidite kredisi tahsis taahhütleri için nasıl uygulanacağı açıklığa kavuşturulmuştur.

Likidite kredisi tahsis taahhütlerine ilişkin olarak yapılan başka bir değişiklik de sadece genel piyasa şartlarının kötüleşmesi durumunda kullanılabilen likidite kredisi tahsis taahhütleri ile ilgilidir. Basel II standartları kapsamında anılan likidite kredisi tahsis taahhütlerine standart yaklaşımda %0, içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar içerisinde bulunan denetim otoritesi formülü yaklaşımında %20 krediye dönüştürme oranı uygulanmaktaydı. Bahsi geçen avantajlı uygulamaya Basel 2.5 hükümleri çerçevesinde son verilmiştir. Böylece sadece genel piyasa şartlarının kötüleşmesi durumunda kullanılabilen likidite kredisi tahsis taahhütlerine diğer likidite kredisi tahsis taahhütlerinden farklı bir uygulamaya yapılmayacaktır.

3.2 Piyasa Riski Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler Nelerdir?

Basel 2.5 kapsamında, piyasa riski çerçevesinde bazı temel risklerin yeterli bir şekilde ölçülebilmesini teminen Basel Komitesi tarafından;

- Herhangi bir menkul kıymetleştirme pozisyonuna konu olmayan (Menkul kıymetleştirilmemiş) kredi ürünleri için ilave risk sermaye yükümlülüğü (IRC, Incremental Risk Charge),
- Menkul kıymetleştirilmiş ürünler için bankacılık hesaplarına uygulanan sermaye yükümlülüğünün alım satım hesapları için de hesaplanması,
- Korelasyon alım satım portföyleri için ise, belirli koşulların sağlanmasına bağlı olarak kapsamlı risk sermaye yükümlülüğüne dahil edilebilme imkanı,
- Riske maruz değere eklenmek üzere ise, strese tabi RMD (Stressed VaR) hesaplanması

uygulamaları ilk defa piyasa riski kapsamına alınmıştır.

Korelasyon alım-satım portföyü; sermaye gereksinimi hesaplanması bakımından, belirli koşulları sağlayan menkul kıymetleştirme ve n'inci temerrüt olayına bağlı kredi türev ürünlerinden oluşmaktadır.(bkz. bölüm 3.2.4)

Ayrıca hisse senedi pozisyonlarına uygulanan risk ağırlıklarında bazı değişiklikler yapılmış ve içsel modele yönelik bir takım ilave nicel kriterler eklenmiştir.

3.2.1 İlave Risk Sermaye Yükümlülüğü (IRC) Nedir ve Nasıl Hesaplanacaktır?

İlave risk, menkul kıymetleştirme pozisyonları hariç olmak üzere, alım satım hesaplarında izlenen finansal araçların ihraççısının temerrüt etmesi veya kredi değerliliğinin değişmesi nedeniyle maruz kalınan zarar olasılığını ifade etmektedir. Kriz sürecinde alım satım hesaplarındaki ürünlerin kredi riskinin ölçülmesinin gerekliliği ortaya çıkmış olup, bu eksikliğin giderilmesine yönelik olarak Basel Komitesi'nce ilave risk kavramı geliştirilmiştir. İlave risk sermaye yükümlülüğü, RMD modelleriyle ölçülen spesifik riske ilave olarak getirilmektedir. RMD modelleri kapsamındaki spesifik risk ölçümü yalnızca

temerrüt riskini kapsarken, ilave risk, temerrüde düşmemiş borçlanma araçlarının spreadlerinin genişlemesini ve kredi değerliliğinin değişim riskini de içermektedir.

İlave risk alım satım hesaplarındaki kredi riskini ölçmeye yönelik olarak ilave edilmiş olup, model kullanan bankalarda, spesifik risk hesaplanan pozisyonlar için ayrıca hesaplanacaktır. Banka modellerinin IRC'yi kapsamadığı durumlarda, standart metot altındaki spesifik risk sermaye yükümlülüğü kullanılarak hesaplama yapılması gerekmektedir.

Spesifik riskin ölçümünde model kullanan bankalarca hesaplanacak olan IRC ise, menkul kıymetleştirilmemiş kredi ürünleri için söz konusu risklerin %99,9 güven düzeyi ve 1 yıllık sermaye periyodu kapsamında, münferit pozisyon veya pozisyonlar grubunun likidite periyodu dikkate alınarak tahmin edilmesini içermektedir. Böylece karmaşık alım satım faaliyetlerine ilişkin kredi riskini ölçmeye yönelik olarak piyasa riski çerçevesinde ilave risk sermaye yükümlülüğü getirilmektedir. Bankaların ilave risk için sermaye yükümlülüğünü ölçmek ve tutmak üzere spesifik risk modellemesi yapması beklenmektedir. Diğer taraftan, bu alanda üzerinde mutabık kalınan tek bir uygulama standardı bulunmadığından IRC'nin hesaplanmasına ilişkin üst düzey ilkeler şeklinde bir genel çerçeve çizilmiştir. IRC menkul kıymetleştirmeler haricindeki tüm portföyleri kapsayacaktır.

IRC temerrüt riski ve kredi değerliliği değişim riskini (migration risk) içermektedir.

Temerrüt riski, bir borçlunun temerrüde düşmesi dolayısıyla olabilecek doğrudan kayıp potansiyeli veya bir temerrüt olayının gerçekleşmesinden dolayı oluşabilecek dolaylı kayıp potansiyelini ifade etmektedir.

Kredi değerliliği değişim riski ise, içsel ve dışsal kredi derecesinin düşmesi sonucu doğan doğrudan kayıp veya kredi değerliliği değişimine yol açan bir olay sonucu dolaylı kaybın oluşması potansiyeli olarak tanımlanabilir.

3.2.2 IRC Hesaplanmasında Kullanılan Temel Parametreler Nelerdir?

IRC hesaplamasında kullanılacak temel parametreler aşağıda yer almaktadır.

Sermaye Periyodu (Capital Horizon)

IRC modeli bir yıllık bir sermaye periyodunda riskin sabit düzeyde kalacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımına göre, banka alım satım veya belli sayıdaki pozisyonlarını ilk andaki risk düzeyini koruyacak şekilde bir yıllık sermaye periyodunda yeniden dengeler veya bu pozisyonlarını döndürür. Diğer bir ifadeyle, banka sermaye periyodunun 1 yıl olduğu kabul edilerek, örneğin orijinal pozisyonun vadesi 3 ay ise, buna denk gelen risk düzeyini koruyacak şekilde vade bitiminde 1 yıla kadar aynı pozisyonun tekrardan gerçekleştirileceği varsayılarak sermaye yükümlülüğü hesaplanır.

Likidite Periyodu (Liquidity Horizon)

Likidite periyodu, stresli piyasa koşullarında pozisyonları elden çıkarmak veya tüm önemli riskleri hedge etmek için gereken süreyi ifade etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus bu işlemler gerçekleştirilirken fiyat risklerinden korunmak için yeterince ihtiyatlı varsayımlar altında likidite periyodunun ölçülmesidir.

Bir pozisyon veya pozisyon grubu için likidite periyodu en az 3 ay olarak uygulanır. Risk yoğunlaşmasının yüksek olduğu pozisyonlarda, bu pozisyonları elden çıkarabilmek için daha uzun süreye gereksinim duyulacağından likidite periyodunun daha yüksek olması beklenmektedir.

Korelasyon ve Çeşitlendirme (Correlation and Diversification)

Borçlular arasındaki ekonomik ve finansal ilişki, temerrüt etme ve kredi değerliliği değişim olaylarının, birçok borçluda aynı anda ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bundan dolayı, bankalar IRC modelleriyle borçluların temerrüt ve kredi değerliliği değişim olayları arasındaki korelasyonun etkisini ölçebilmelidir. Diğer taraftan temerrüt veya kredi değerliliği değişimi ile diğer riskler arasındaki çeşitlendirme etkisi henüz tam anlaşılammıştır. Dolayısıyla, diğer risklerle olan korelasyon etkisi ilk aşamada IRC modeline yansıtılmayacaktır.

Yoğunlaşma (Concentration)

Bankanın IRC modeli borçlu ve piyasa yoğunlaşmasını uygun bir şekilde yansıtmalıdır. Yoğunlaşmanın yüksek olduğu bir portföy için daha fazla çeşitlendirilmiş bir portföye göre

daha yüksek bir sermaye yükümlülüğü hesaplanmalıdır. Stresli piyasa koşullarında ürün sınıflarının kendi içinde ve ürün sınıfları arasındaki yoğunlaşmaların da modele yansıtılması gereklidir.

Risk Azaltımı ve Çeşitlendirme Etkileri

IRC modelinde netleştirme ancak aynı finansal enstrümana ait uzun ve kısa pozisyonlar arasında yapılabilir. Diğer durumlarda pozisyonlar netleştirilmemiş olarak (brüt bazda) dikkate alınacaktır. Yani farklı enstrümanların veya aynı borçluya ait farklı menkul kıymetler ya da farklı ihraççıların uzun ve kısa pozisyon tutarlarının netleştirilmesi mümkün değildir.

Temel risk (basis risk) de IRC modeline yansıtılmalıdır. Bir enstrümanın vadesi likidite periyodundan daha kısa ise, iki vade arasındaki potansiyel riskin etkisi IRC modeline yansıtılmalıdır.

Temel risk, birbirini hedge eden iki pozisyonun fiyat değişimlerinin tamamen birbirinden zıt hareket etmediği durumlarda ortaya çıkan potansiyel kaybı ifade etmektedir.

Opsiyonalite (Optionality)

IRC modeli opsiyonelite riskini de yansıtılmalıdır. Opsiyonların ve fiyat değişimlerinden önemli bir oranda doğrusal olmayacak şekilde etkilenen diğer pozisyonların da banka modeline dahil edilmesi gereklidir.

Opsiyonalite riski: Gömülü olanlar da dahil olmak üzere opsiyon içeren finansal ürünlerin bankanın net faiz gelirleri veya ekonomik değerini olumsuz etkilemesinden kaynaklanabilecek zarar olasılığıdır.

3.2.3 Menkul Kıymetleştirilmiş Ürünler İçin Piyasa Riski Çerçevesi Ne Şekilde Uygulanacaktır?

Alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirilmiş ürünler için bir istisna dışında bankacılık hesaplarına uygulanan sermaye yükümlülüğü uygulaması aynen geçerli olacaktır. Söz konusu istisna, korelasyon alım satım faaliyetinde bulunan bankalara yönelik olarak getirilmiştir. Korelasyon alım satım faaliyetini gerçekleştiren bankalar, denetim otoritelerinden izin almak kaydıyla, belirli kalitatif şartları yerine getirmek suretiyle sermaye yükümlülüğü için “kapsamlı risk sermaye yükümlülüğü” hesaplayabilecektir. Diğer menkul kıymetleştirme pozisyonları için ise henüz global bankacılık sektöründe ortak bir uygulama standardı oluşmadığından, sermaye yükümlülüğü hesaplamasının aşağıda verilen esaslara göre yapılması gerekmektedir. Menkul kıymetleştirme pozisyonlarına ilişkin olarak alım satım hesapları için getirilen bu uygulamanın bankacılık hesapları ve alım satım hesapları arasındaki yasal sermaye arbitrajını azaltması beklenmektedir.

Kredi riskinde standart yaklaşımı uygulayan bankalar alım satım hesaplarındaki menkul kıymetleştirme pozisyonları için spesifik risk sermaye yükümlülüğünü derecelendirme notlarına bağlı olarak aşağıdaki tabloya göre hesaplayacaklardır.

Kredi Derecesi	AAA ile AA- arası A-1/P-1	A+ ile A- arası A-2/P-2	BBB+ ile BBB- arası A-3/P-3	BB+ ile BB- arası	BB-'nin altı A-3/P-3'ün altı veya derecesiz
Menkul kıymetleştirme	%1,6	%4	%8	%28	Sermayeden indirim
Yeniden Menkul Kıymetleştirme	%3,2	%8	%18	%52	Sermayeden indirim

Kredi riskinde içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımın (İDD), derecelendirmeye dayalı yaklaşım (DDY) seçeneğini uygulayan bankalar, alım satım hesaplarındaki menkul kıymetleştirme pozisyonları için spesifik risk sermaye yükümlülüğünü derecelendirme notlarına bağlı olarak aşağıdaki tabloya göre hesaplayacaklardır.

Kredi Derecesi	Menkul Kıymetleştirme			Yeniden Menkul Kıymetleştirme	
	En kıdemli* (Senior), çeşitlendirilmiş (granular)**	Az kıdemli (Non-Senior), çeşitlendirilmiş (granular)	Çeşitlendirilmemiş (Non-Granular)	En kıdemli (Senior)	Az kıdemli (Non-Senior)
AAA/ A-1/P-1	%0,56	%0,96	%1,60	%1,60	%2,40
AA	%0,64	%1,20	%2,00	%2,00	%3,20
A+	%0,80	%1,44	%2,80	%2,80	%4,00
A/ A-2/P-2	%0,96	%1,60		%3,20	%5,20
A-	%1,60	%2,80		%4,80	%8,00
BBB+	%2,80	%4,00		%8,00	%12,00
BBB/ A-3/P-3		%6,00		%12,00	%18,00
BBB-		%8,00		%16,00	%28,00
BB+		%20,00		%24,00	%40,00
BB		%34,00		%40,00	%52,00
BB-		%52,00		%60,00	%68,00
BB-/ A-3/P-3 Altı	Sermayeden İndirim				

*Menkul kıymetleştirmeler çeşitli dilimlere ayrılmakta olup, bu dilimler arasında yatırımcı açısından en az riskli menkul kıymet dilimi "A" sınıfı veya "en kıdemli" dilim olarak anılmaktadır.

**Granülerite terimi, yasal sermaye yapısının duyarlılığının bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. Yeterince çeşitlendirilmiş bir portföyün/havuzun granüler olduğu ifade edilmektedir.

Derecelendirilmemiş menkul kıymetleştirme pozisyonları için ise bankaların spesifik risk sermaye yükümlülüğünü ne şekilde hesaplayacaklarına ilişkin bilgiler Basel 2.5 metninde detaylı olarak açıklanmıştır.

3.2.4 Korelasyon Alım Satım Portföyüne Nasıl Bir İstisna Getirilmektedir?

Basel 2.5 metni ile Basel II'nin 689 uncu paragrafına yeni bir fıkra eklenmesi suretiyle korelasyon alım satım portföyünün tanımı yapılmıştır. Yeni eklenen bu fıkraya göre, sermaye gereksinimi hesaplanması bakımından, korelasyon alım-satım portföyü; belirli koşulları sağlayan menkul kıymetleştirme ve n'inci temerrüt olayına bağlı kredi türev ürünlerinden oluşmaktadır. Söz konusu ürünlerin bu portföy kapsamında değerlendirilebilmesi için belirli iki temel şartın da sağlanması gerekmektedir. Bunlardan ilki, söz konusu korelasyon alım satımı portföyündeki pozisyonların, yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu veya menkul kıymetleştirilmiş pozisyonların türevleri gibi menkul kıymetleştirme dilimlerinde orantılı bir paylaşım (pro rata share) sağlanamayan pozisyonlardan oluşmaması şartıdır. Dolayısıyla, herhangi bir menkul kıymetleştirme dilimi üzerine yazılan opsiyonlar veya sentetik kaldıraçlı süper-üst kıdemli dilimler korelasyon alım satım portföyü dışında tutulacaktır. Bu şartla söz konusu portföyün risklerinin kolay yönetilebilir olması amaçlanmıştır.

İkinci temel şart ise, tüm referans varlıkların, iki yönlü likit piyasası var olan tek bir referans borçluya dayalı kredi türevleri (single name credit derivative) de dahil olmak üzere tek bir referans borçluya dayalı ürünlerden oluşmasıdır. Anılan özellikleri sağlayan ihraççılara dayalı olan ve yoğun olarak işlem gören endeksler de bu kapsamdadır. Dolayısıyla korelasyon alım satım portföyü, tek bir referans borçluya dayalı ürünlerden oluşan referans varlıkları içeren menkul kıymetleştirme ve n'inci temerrüt olayına bağlı kredi türevlerinden oluşacaktır.

Menkul kıymetleştirme pozisyonları için getirilen yeni uygulamaya yukarıdaki koşulları sağlayan korelasyon alım satım portföyleri için bir istisna getirilmiştir. Diğer bir deyişle, bu portföylerin kapsamlı risk ölçüm modellerine dahil edilebilmelerine izin verilmiştir. Ancak, kapsamlı içsel model kullanılarak elde edilen sermaye yükümlülüğü ile standart yöntemle hesaplanan sermaye yükümlülüğü arasında çok farklı sonuçların oluşmasını engellemek ve elde edilecek sonuçların birbirine yakınsamasını sağlamak üzere bir taban uygulaması getirilmesi hususu ayrıca değerlendirilmiştir. Basel Komitesi, alt çalışma gruplarınca yapılan etki analizi sonuçlarına dayanarak, 18 Haziran 2010 tarihli "Basın Açıklamasıyla" %8'lik bir taban uygulanmasına karar verildiğini açıklamıştır. Ayrıca, korelasyon alım satım

portföylerine getirilen istisnanın uygulanabilmesi için bankalar tarafından belirli sayıda önceden belirlenmiş stres testlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiş ve stres senaryolarının sayısının ve kompozisyonunun ne olacağına Komite tarafından ilan edileceği duyurulmuştur. Buna göre söz konusu senaryolar belirlenmiş ve Aralık 2010 tarihinde güncellenen “Basel II Piyasa Riski Değişiklikleri” dokümanının ekinde ilan edilmiştir.

Korelasyon alım satım portföyüne ilişkin sermaye yükümlülüğünün kapsamlı risk ölçüm modeli ile hesaplanmaması durumunda standart yöntem kullanılacaktır. Standart yöntemle korelasyon alım satım portföyleri için spesifik risk sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı adı geçen dokümanda verilmiştir. Buna göre sermaye yükümlülüğü; korelasyon alım satım portföyünün sadece net uzun pozisyonlarına uygulanacak toplam spesifik risk sermaye yükümlülüğü ile bu portföyün sadece net kısa pozisyonlarına uygulanacak toplam spesifik risk sermaye yükümlülüğünden büyük olanı olarak belirlenmiştir.

3.2.5 Strese Tabi RMD

Piyasa riskini içsel model kullanarak hesaplayan bankaların riske maruz değer ölçümünün stresli piyasa koşullarını yansıtacak şekilde iyileştirilmesini sağlamak amacıyla strese tabi riske maruz değer hesaplaması ve bunu hesaplamış olduğu RMD'ye ilave etmesi gerekmektedir

Strese tabi RMD, son bir yıllık veri kullanılarak hesaplanan RMD'ye ek olarak, önemli kayıpların yaşandığı bir yıllık süreci dikkate alacak şekilde hesaplanacaktır. Bu uygulamanın piyasa riski için ayrılan asgari sermaye yükümlülüğünde yaşanan döngüsellik azaltması beklenmektedir.

Strese tabi RMD'nin hesaplanmasının ardından sermaye yükümlülüğü için uygulanacak hesaplama formülü şu şekilde olacaktır:

$$S = \max(RMD_{t-1}; m_c * RMD_{60 \text{ gün ort.}}) + \max(sRMD_{t-1}; m_s * sRMD_{60 \text{ gün ort.}})$$

S	: Piyasa riski için sermaye yükümlülüğü
RMD_{t-1}	: Bir önceki iş gününe ait RMD
m_c	: 3 sayısına ilave çarpım katsayısının ⁹ eklenmesiyle elde edilecek değer
$RMD_{60 \text{ gün ort.}}$: Son 60 iş gününe ait RMD'lerin ortalama değeri
$sRMD_{t-1}$: Bir önceki iş gününe ait strese tabi RMD
m_s	: 3 sayısına ilave çarpım katsayısının eklenmesiyle elde edilecek değer
$sRMD_{60 \text{ gün ort.}}$: Son 60 iş gününe ait strese tabi RMD'lerin ortalama değeri

3.2.6 Hisse Senedi

Basel II kapsamında hisse senedi pozisyonlarının likit ve iyi çeşitlendirilmiş olması halinde spesifik riske ilişkin sermaye yükümlülüğünün %4 oranında hesaplanmasına Basel 2.5 ile son verilerek, spesifik riske ilişkin sermaye yükümlülüğü hesaplanmasında kullanılacak oran %8 düzeyine yükseltilmiştir.

3.2.7 İçsel Model Kriterleri

Piyasa riski içsel modellerinde aranacak nicel kriterlere bazı ilaveler yapılmıştır. Buna göre,

⁹ Modelin performansını ölçmede kullanılan geriye dönük testler uygulanması sonucunda bulunacaktır. İlave çarpım katsayıları, 0 ila 1 arasında olmak üzere riske maruz değer üzerinden yapılan geriye dönük testle belirlenecektir. Diğer bir deyişle, strese tabi riske maruz değer üzerinden hesaplanmayacaktır.

- modellerin opsiyon veya ipoteğe dayalı menkul kıymet gibi diğer ilgili ürünlerin doğrusal olmayan fiyat değişimleri ile korelasyon ve temel riski kapsamaması,
- önemli kayıpların yaşandığı 12 aylık dönemi kapsayacak şekilde tarihsel veri kullanılarak strese tabi RMD'nin RMD'ye ilave olarak en az haftalık olarak hesaplanması
- spesifik riskin modellenmesine,
- korelasyon alım satım portföylerinin modele dahil edilmesine

yönelik hususlar gibi bir takım ilave kriterler eklenmiştir.

Ayrıca piyasa riski bölümünde yer alan ihtiyatlı değerlemeye ilişkin hususlar (Basel II'nin 690-699 uncu paragrafları), hem alım satım hem de bankacılık hesapları ile ilişkilendirilecek şekilde ayrı bir bölüme alınmış ve likiditesi az olan pozisyonlar için pozisyon değerinde bir ayarlama yapılması gerektiği belirtilmiştir.

İKİNCİ YAPISAL BLOK

3.3 İkinci Yapısal Blok Nedir?

İkinci yapısal blok, bankaların risk yönetimi ve içsel sermaye gereksinimi değerlendirme süreçleri ile bu konuda denetim otoritesinin inceleme süreçlerini düzenlemektedir.

Birinci yapısal blok, bankaların temel riskler karşısında bulundurmaları gereken asgari sermaye tutarını ortaya koyarken, ikinci yapısal blok ise, bu temel riskler de dahil olmak üzere bankaların karşı karşıya olduğu tüm riskler konusunda yönetim sistemlerinin yeterliliğinin değerlendirilmesi ve bu yeterlilik düzeyi ile temel riskler dışında kalan diğer risklerin değerlendirilmesine dayalı olarak ilave sermaye gereksinimine olan ihtiyacın belirlenmesini ve bulundurulmasını amaçlamaktadır. Bu amaç bir yandan bankaların içsel sermaye gereksinimi değerlendirme süreçlerinin ana temasını oluştururken diğer yandan denetim otoriteleri tarafından yapılan incelemeler de değerlendirmeye konu olmaktadır.

3.4 Basel 2.5 ile İkinci Yapısal Blok'ta Yapılan Değişikliklerin Amacı Nedir?

2007 yılında başlamış olan finansal kriz, bankaların risk yönetiminde birçok alanda dikkate değer zayıflıkların olduğunu göstermiştir. Krizin başladığı dönemden beri ulusal veya uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanan krizin kaynaklarına ilişkin raporlar da bunu göstermektedir. Basel 2.5 ile ikinci yapısal blokta yapılan değişikliklerin amacı da bankalara ve denetim otoritelerine ileride karşılaşılabilecek risklerin en iyi şekilde tanımlanması ve yönetimi ile içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreçlerinin bu riskleri uygun şekilde kapsamaları konusunda yol gösterici bir rehber ortaya koyarak yardımcı olmaktır. Bu rehberde ortaya konan risk yönetimi ilkeleri yaşanmakta olan finansal krizden alınmış olan dersleri yansıtmakta ve ikinci yapısal blok süreçleri aracılığıyla tanımlanmış olan risklerin bankalarca yönetilmesini ve azaltılmasını güçlendirmektedir. Bu anlamda Basel 2.5 ile ikinci yapısal blokta yapılan değişiklikler risk yönetiminin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

3.5 Basel 2.5 ile Risk Yönetiminin Geliştirilmesine Neden İhtiyaç Duyulmuştur?

Basel 2.5 ile risk yönetiminin geliştirilmesinin altında yatan ihtiyaç 2007 ortalarında başlayan finansal kriz ile birlikte bazı bankalarda görülen risk yönetimi uygulamalarındaki zayıflıklar ve bu krizin nedenlerinden biri olarak görülen çeşitli finansal araçlara yönelik risk algılaması eksikliği olmuştur. Basel Komitesi'nin kriz döneminde ortaya çıkan risk yönetimi zafiyetlerine ilişkin tespit ve değerlendirmeleri aşağıdaki şekildedir:

- 2007'nin ortalarında başlayan ve önemli finansal zararlar doğurmuş olan finansal kriz, birçok finansal kuruluşun kullandıkları yapılandırılmış kredi ürünleri ve iş ürünleri ile bağlantılı riskleri tam olarak anlayamadıklarını ortaya koymuş, dahası bu kuruluşların sağlıklı finansal karar alma süreçlerine ve ihtiyatlı risk yönetimine ilişkin temel prensiplere bağlı kalmadıklarını göstermiştir.
- Yıllardır çok çeşitli nedenlerle finansal kuruluşlar zorluklarla karşılaşmış ise de, görülen önemli bankacılık sorunlarının ana sebepleri, borçlu ve karşı tarafa yönelik sürdürülen gevşek kredi standartları, zayıf risk yönetimi ve karşı tarafın kredi geri

ödeme kabiliyetini zayıflatabilecek ekonomik veya diğer koşullardaki değişimlerin izlenmesindeki eksiklidir. Bu durum hem G-10 ve hem de G-10 dışı ülkelerde görülmüştür.

- Yaşanan finansal kriz herhangi bir banka organizasyonunun uzun dönemli başarısı açısından etkin kredi riski yönetimini önemini ve bu yönetimin finansal istikrarın kilit ana unsuru olduğunu ortaya koymuştur.
- Bu kriz aynı zamanda etkin sermaye planlaması ve uzun dönemli sermaye sürdürülebilirliğinin önemini de vurgulamıştır. Bir bankanın belirsiz piyasa koşulları karşısında dayanıklılığı, piyasa koşullarındaki volatilité ve olası banka strateji değişiklikleri için tutulan güçlü sermaye pozisyonu ile belirlenmektedir. Bu nedenle bankalar sermayenin uzun dönemli sürdürülebilirliği ile etkin ve verimli sermaye planlamasına odaklanmalıdır. Etkin bir sermaye planlama süreci, maruz kalınan risklerin, bu risklerin yönetimi ve azaltımı için oluşturulmuş olan risk yönetim süreçlerinin, bu riskler karşısında tutulan sermayenin yeterliliğinin ve olası ekonomik daralmanın sermaye ve getiri üzerindeki muhtemel etkilerinin değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Sermaye planlama süreci geleceğe yönelik stres testleri üzerine oturtulmalıdır.
- Herhangi bir faaliyet kolunda meydana gelen hızlı büyüme bankaları önemli risk yönetimi zorlukları ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Bu durum bilhassa “oluştur-dağıt” iş modelleri¹⁰, bilanço dışı araçlar, likidite kredisi tahsis taahhütleri ve kredi türüleri kullanımı suretiyle yaşanmış genişlemelerde görülmüştür. Menkul kıymetleştirme ve “oluştur-dağıt” iş modelleri, kredi aracılığını ve karlılığı artırabileceği gibi mevcut riski de büyük ölçüde çeşitlendirebilir. Bununla birlikte bu faaliyetle bağlantılı risklerin yönetimi önemli zorluklar barındırır. Bu faaliyetler çeşitli faaliyet kollarında, firmalar ve risk faktörleri üzerinde tanımlanması, ölçülmesi, yönetimi, azaltımı ve kontrolü zor olabilecek “risk”¹¹ler yaratır. Bu durumla özellikle piyasa likiditesinin, varlık fiyatlarının ve risk iştahının azaldığı dönemlerde karşılaşmaktadır. Bu tür risklerin uygun bir şekilde tanımlanamaması ve ölçülememesi istenmeyen risklerin ve risk yoğunlaşmalarının oluşmasına neden olabilir ki, bu durum eş zamanlı olarak beraberinde bazı faaliyet ve risklerden kaynaklı zararlar doğurabilmektedir.

¹⁰ “Originate-to-distribute business model”; bu iş modellerinde bir ürün oluşturulmakta daha sonra ise bu ürün satılmak suretiyle elden çıkarılmaktadır. Özellikle mortgage kredi verilip daha sonra bu kredilerin menkul kıymetleştirilip satılması bankacılık sektöründe görülen bu iş modeli kapsamındaki uygulamalardan biridir.

¹¹ “Exposure” teriminin karşılığı olarak kullanılmıştır.

- Yapılandırılmış ürünlere olan güçlü talep, bankalarda, “oluştur-dağıt” iş modellerine dayalı kredilendirme uygulamalarının ve dolayısıyla sağlıklı ve güvenilir olmayan kredilendirme standartları kullanımı suretiyle standart altı (subprime) mortgage kredileri gibi kredilendirmelerin yapılmasını teşvik etmiştir. Bu durumun oluşmasında, yapılandırılmış ürünlere yatırım yapma süreçlerinde pek çok yatırımcının gerekli özeni göstermeyerek sadece kredi derecelendirme kuruluşlarının bu ürünlere ilişkin vermiş oldukları dereceye bakarak karar vermesi de etkili olmuştur. Daha da önemlisi, bu varlıklardan kaynaklı risklerin yönetimi konusunda yetersiz durumda olan birçok banka da bu varlıkları ellerinde tutmuştur.
- Risk yönetimindeki gelişmeler, finansal piyasalardaki yeniliklerin hızı ile uyumlu olmalıdır. Bu uyum özellikle “oluştur-dağıt” iş modelleri gibi yöntemler aracılığıyla gelişen ve hızlı büyüyen piyasa katılımcıları açısından bir gereksinimdir. Finansal piyasalardaki yenilikler, karmaşık ve muhtemelen likiditeye sahip olmayan yapılandırılmış kredi ürünlerini artırmıştır. Karmaşıklık ve likidite yoksunluğu bu ürünlerin değerinin tespitini ve risklerinden korunmasını daha da zorlaştırabilmekte ve de riskte istenmeyen artışlara sebep olabilmektedir. Yatırımcı bazlı karmaşık ürünlerin büyümesindeki artışlar likit olmayan zayıf piyasaların doğmasıyla sonuçlanabilmekte, bu ürünlerin içerdiği riskleri yeterince anlamayan ve yönetemeyen bankalar açısından ellerinde tuttukları bu ürünler nedeniyle olumsuz piyasa koşullarında önemli boyutta zararlar oluşabilmektedir.
- Yukarıda anlatılan risk yönetiminde görülen eksiklikler ve oluşabilecek tehditler karşısında bu eksikliklerin ve tehditlerin giderilmesi amacıyla risk yönetiminde ve dolayısıyla da ikinci yapısal blokta değişikliğe gidilmiştir.

3.6 Basel 2.5 ile Risk Yönetiminde Meydana Gelen Değişmeler Neleri Kapsamaktadır?

Basel 2.5 ile getirilen risk yönetiminde gelişmeler, bilhassa menkul kıymetleştirme, bilanço dışı işlemler, yapılandırılmış kredi ürünleri ve karmaşık alım-satım faaliyetleri gibi sermaye piyasası faaliyetleri kapsamındaki işlemlerden kaynaklanan risklerin tümünü kapsayacak şekilde ve daha önce Basel Komitesi tarafından yayınlanmış risk yönetimi ilkelerinin tamamlayıcısı nitelikte risk yönetimi ve kontrol ilkelerini içermektedir.

Bu bakımdan, risk yönetimi genel risk yönetimi ve spesifik risk yönetimi olmak üzere iki açıdan ele alınmıştır.

Genel risk yönetiminde, sağlıklı bir risk yönetiminin sahip olması gereken özellikler ve bu özellikler kapsamında yer alan “yönetim kurulunun ve üst yönetimin gözetimine”, “politika, uygulama usulleri, limit ve kontrollerin tesisine”, “riskin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve raporlanmasına” ve “iç kontrol ve iç denetime” ilişkin ilkeler ele almaktadır.

Spesifik Risk Yönetimi kapsamında ele alınan risk yönetimi konuları ise şunları kapsamaktadır:

- Risk Yoğunlaşması
- “Bilanço Dışı Riskler” (Off-Balance sheet exposure) ve Menkul Kıymetleştirme Riski
- İtibar Riski ve Dolaylı Destek
- Değerleme Uygulamaları
- Likidite Riski Yönetimi ve Gözetimi
- Sağlıklı Stres Testi Uygulamaları
- Sağlıklı Ücretlendirme Uygulamaları

ÜÇÜNCÜ YAPISAL BLOK

3.7 Piyasa Disiplinindeki Değişiklikler Nelerdir?

Basel II'nin üçüncü yapısal bloğu olan piyasa disiplini, piyasa katılımcılarına bankaların sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesine imkan vermektedir. Piyasa disiplini, bankalar arasında karşılaştırmayı sağlayabilmek amacıyla ortak açıklama yükümlülükleri sağlamakla beraber, Basel Komitesi tarafından her bir yükümlülüğün nasıl gerçekleştirileceğini detaylandırmak yerine bankaların risk profillerini daha iyi yansıtabilmesi ve içsel risk yönetimi ile uyumlu açıklamalarda bulunabilmeleri için banka yorumlarına yer verilmesinin daha uygun olacağına karar verilmiştir. Piyasa disiplinde yapılan revizyonlarla, bankaların menkul kıymetleştirme riskleri hakkında daha fazla bilgi edinilmesi, bankaların yorumlarına

daha fazla yer verilmesi, bu risklerle ilgili daha net tanımların ortaya konması sağlanarak piyasadaki belirsizliklerin giderilmesi hedeflenmektedir.

Basel 2.5 ile kamuya açıklama konusunda değişiklik yapılan bölümler aşağıda özet olarak verilmiştir:

Alım satım hesaplarındaki menkul kıymetleştirme riskleri

Alım satım ve bankacılık hesaplarındaki menkul kıymetleştirme risklerinin nicel özelliklerinin ayrı ayrı açıklanması sağlanmıştır.

Bilanço dışı araçlara sponsor olma

Basel II standartlarında yapılan değişikliklerle menkul kıymetleştirme risklerine sponsor olunması durumunda, bu bilgilerin sağlanması, menkul kıymetleştirmeye konu varlıklardan kaynaklı riskler dışında alınan risklerin açıklanması ve bilanço içi menkul kıymetleştirme riskleri ile bilanço dışı menkul kıymetleştirme risklerinin ayrı ayrı gösterilmesi istenmektedir.

İçsel derecelendirme yaklaşımı ve diğer finansman bonusu ihracı yoluyla menkul kıymetleştirme programları için likidite kredisi tahsis taahhütleri

Menkul kıymetleştirme riskleri için sermaye yükümlülüğü hesaplamasında kullanılan yaklaşımların nasıl belirtileceği, içsel derecelendirme yaklaşımı süreci ile ilgili yapısı, amacı ve kontrol mekanizmaları gibi nicel bilgilerin açıklanması ve sermaye yükümlülüğü hesaplamasında kullanılan her bir yaklaşım için belirlenen kısımlarda nicel bilgilerin verilmesi istenmektedir.

Yeniden menkul kıymetleştirme riskleri

Menkul kıymetleştirme pozisyonlarının kredi ve piyasa risklerinin izlenmesine ilişkin oluşturulan süreçler, menkul kıymetleştirme ve yeniden menkul kıymetleştirme risklerinin azaltılması için kredi riskini azaltmada izlenen politika, yeniden menkul kıymetleştirme faaliyetlerinde bankanın aldığı riskler ve yeniden menkul kıymetleştirmede alınan toplam riskin açıklanması istenmektedir. Buna ilaveten, menkul kıymetleştirme ve yeniden menkul

kıymetleştirme risklerinin değerlemesine ilişkin açıklamaların ayrı ayrı yapılması teşvik edilmektedir.

Menkul kıymetleştirme pozisyonlarının değerlemesi

Bankaların menkul kıymetleştirme pozisyonlarını nasıl değerlediklerine ilişkin daha fazla nicel açıklamalar yapması istenmektedir.

Menkul kıymetleştirme risklerinde pipeline/warehouse riski

Kriz sürecinde warehousing/pipeline riskinin yeterince dikkate alınmadığı görülmüştür. Söz konusu riskler, bankanın bir kısım varlıklarını menkul kıymetleştirmeye konu etmeyi arzu etmesi ancak yatırımcıların söz konusu menkul kıymetleştirme pozisyonlarını almak istememeleri sonucunda, menkul kıymetleştirmeyi gerçekleştirememesi ve dolayısıyla menkul kıymetleştirmeye konu varlıkların riskini transfer edememesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda, bankaların hangi varlıklarını gelecekte menkul kıymetleştirmeyi planladığını kamuya açıklaması istenmektedir.

Pipeline/warehouse riski, bankanın bir kısım varlıklarını menkul kıymetleştirmeye konu etmeyi arzu etmesi ancak yatırımcıların söz konusu menkul kıymetleştirme pozisyonlarını almak istememeleri sonucunda, bankanın menkul kıymetleştirmeyi gerçekleştirememesi ve dolayısıyla menkul kıymetleştirmeye konu varlıkların riskini transfer edememesi durumunda ortaya çıkan risktir.

4. Basel 2.5'un Olası Etkilerine Dair Bir Sayısal Etki Çalışması Yapıldı mı?

Basel 2.5 değişiklikleri kapsamında getirilmesi planlanan düzenleme önerilerinin Basel II standartları uyarınca hesaplanan piyasa riskine ilişkin olası etkilerini analiz etmek için ilk çalışma 2009 yılı başlarında Basel Komitesi bünyesinde faaliyetlerini sürdüren Alım Satım Portföyüne İlişkin Çalışma Grubu tarafından icra edilmiş olup, bu çalışmanın sonuçları Komitenin Ekim 2009 tarihli dokümanında yayımlanmıştır¹². Bu çalışma:

- İlave risk için sermaye yükümlülüğüne,
- Strese tabi RMD için gerekli sermaye yükümlülüğüne,
- Alım satım hesabında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonlarından kaynaklanan alacaklar için sermaye yükümlülüğüne
- Piyasa riskinin standart yaklaşım kapsamında ölçümünde bazı hisse senedi alacaklarına ilişkin gözden geçirilmiş spesifik risk sermaye gereksinimine

yönelik getirilen değişikliklerin olası etkilerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Ancak, bahse konu etki çalışmasının zamanlaması nedeniyle Temmuz 2009'da yayımlanan Basel II Piyasa Riski Düzenlemesine Yapılan Revizyonlar¹³ bu etki çalışmasına dahil edilememiş olduğundan korelasyon alım satım portföyüne ilişkin getirilmiş olan uygulamalar bu analiz kapsamına alınamamıştır. Yapılan çalışma ile 10 ülkedeki 43 bankanın verileri analiz edilerek özetle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Toplam sermaye yükümlülüğünde ortalama / (medyan) % 11,5 / (% 3,2) artış, piyasa riski için bulundurulması gereken sermaye tutarında % 223,7 / (% 102) artış olmaktadır.
- İlave risk için gerekli sermaye yükümlülüğü ortalama toplam sermaye yükümlülüğünde ortalama / (medyan) % 6,2 / (%3,6) artışa yol açmaktadır. Piyasa riski açısından ilave risk ortalama / (medyan) % 102,7 / (% 60,4)'lik bir artışa neden olmaktadır.
- Basel 2.5 ile getirilen en önemli yeniliklerden biri olan Strese Tabi RMD ile toplam sermaye yükümlülüğünde ortalama / (medyan) % 4,6 / (%2,7)'lik bir artış ortaya çıkmaktadır. Piyasa riski açısından bu artış ortalama (medyan) % 110.8 / (%

¹² BCBS, "Analysis of the Trading Book Quantitative Impact Study", Ekim 2009.

¹³ BCBS, "Revisions to the Basel II Market Risk Framework", Temmuz 2009.

63,2)'dir. Ortalamada, Strese Tabi RMD, stres uygulanmamış riske maruz değerin 2,6 katı kadardır.

- Yeniden menkul kıymetleştirme alacakları için yeni getirilen standart spesifik risk sermaye yükümlülüğü toplam sermaye yükümlülüğünde ortalama / (medyan) % 5,4 / (% 0,1)'lük bir artışa yol açmaktadır. Piyasa riski açısından bu artış ortalama / (medyan) % 92,7 / (% 1,8) olarak saptanmıştır.
- Son olarak standart yaklaşımda hisse senetlerine ilişkin spesifik risk sermaye yükümlülüğü toplam sermaye yükümlülüğünde ortalama / (medyan) % 0,2 / (% 0,1) oranında bir artışa yol açmaktadır. Piyasa riski açısından bu artış ortalama / (medyan) % 4,9 / (% 1,9) olarak saptanmıştır.

Analiz sonuçları değerlendirildiğinde; Basel 2.5 düzenlemeleri ile getirilen değişiklikler sonucunda analiz kapsamındaki bankaların toplam sermaye yükümlülüklerinin ortalama %11,5 arttığı görülmektedir. Bu artışa en büyük katkıyı yapan kalem ilave risk sermaye gereksinimi olmuştur. Sermaye yükümlülüğünü artıran diğer bir kalem de yeniden menkul kıymetleştirme alacakları için spesifik risk sermaye yükümlülüğü kalemi olmuştur. Global ekonomik kriz öncesinde, Basel standartlarında yeniden menkul kıymetleştirmeye ilişkin hükümler bulunmadığından bu pozisyonlardan kaynaklanan riskler ölçülemiyordu. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Basel 2.5 düzenlemeleri kapsamında piyasa riskine getirilmiş olan hükümler ile daha önce dikkate alınmayan risk unsurları da dikkate alınarak piyasa riskinin daha etkin bir şekilde ölçülmesi sağlanmış olacaktır.

Diğer taraftan Komite küresel bankacılık sistemi için; sermayenin niteliksel ve niceliksel olarak artırılması, risk kapsamının geliştirilmesi, aşırı kaldıraç kullanımının kontrol altına alınması ve yeni likidite standartlarının getirilmesini içeren ve kamuoyunda Basel III olarak bilinen düzenleme önerilerinin olası etkilerini analiz etmek üzere kapsamlı bir niceliksel etki analizi çalışması başlatmıştır.¹⁴ Bu çalışma, 2009 yılında yapılan yukarıda da sonuçlarına değinilen etki analizi çalışmasında zamanlama nedeniyle dikkate alınamayan korelasyon alım satım portföylerine ilişkin uygulamaların da olası etkilerini analiz etmektedir.

Söz konusu çalışmaya 23 ülkeden toplam 263 banka katılmıştır. Çalışmaya katılan bankalar ana sermayelerine ve uluslararası faaliyetlerinin bulunup bulunmamasına göre 1 inci Grup

¹⁴ BCBS, "Results of the Comprehensive Quantitative Impact Study", Aralık 2010.

ve 2 nci Grup bankalar olarak iki gruba ayrılmıştır. (1 inci Grupta 94, 2 nci Grupta 169 banka yer almıştır.) Bu etki çalışmasının bir bölümünde de Basel 2.5 değişikliklerinin olası etkileri analiz edilmiştir. Aşağıdaki tabloda alım satım portföyüne ilişkin hesaplanacak sermaye gereksiniminde yapılan değişikliklerin toplam risk ağırlıklı varlıklar üzerindeki etkisi gösterilmektedir.

Risk Ağırlıklı Varlıklardaki Değişim (%)

	Banka Sayısı	Stres Riske Maruz Değer %	Hisse Senedine İlişkin Spesifik Risk Hesaplaması %	IRC ve Alım Satım Portföyündeki Menkul Kıymetleştirme %
1 inci Grup Bankalar	74	2,3	0,2	5,1
2 nci Grup Bankalar	133	0,3	0,1	0,1

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, kapsamlı etki analizi çalışmasının Basel 2.5 ile ilgili kısımlarına ilişkin sonuçları ile Alım Satım Portföyüne ilişkin Çalışma Grubu tarafından yapılan etki analizi çalışmasının sonuçlarının paralellik gösterdiği görülmektedir¹⁵. Bu kapsamlı etki analizi çalışmasında da Basel 2.5 kapsamında getirilen değişikliklerden sermaye gereksinimine en fazla etkiyi ilave risk sermaye gereksinimi kalemi ile alım satım hesabında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonlarından kaynaklanan risk hesaplaması yaratmaktadır. Bu sonuçlar göstermektedir ki, global ekonomik krizin ortaya çıkmasında çok büyük etkisi olan menkul kıymetleştirme pozisyonlarının alım satımından kaynaklan riskler, Basel 2.5 düzenlemeleri sayesinde risk hesaplamalarına dahil edilerek bunlar için gerekli sermayenin bulundurulması sağlanmış olmaktadır.

¹⁵ Analiz sonuçları değerlendirilirken kapsamlı etki analizi çalışmasına dahil olan banka sayısının Alım Satım Portföyüne ilişkin Çalışma Grubu tarafından yapılan etki analizine katılan banka sayısından fazla olduğu, bu itibarla analize katılan ilave banka gruplarının hepsinin menkul kıymetleştirme işlemleri alım satımında özellikle de korelasyon alım satımı ile aktif bir şekilde yer almayacağından beklenen ortalama etkinin daha düşük olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Aşağıdaki tabloda ise alım-satım portföyüne ilişkin sermaye gereksiniminin hesaplanmasına ilişkin getirilmiş olan değişikliklerin her birinin toplam sermaye gereksiniminde hangi oranda artışa yol açacağı gösterilmektedir.

1 inci Grup Bankaların Alım-Satım Portföyüne İlişkin Sermaye Gereksiniminde Artış Yaratan Kalemlerinin Toplam Sermaye Gereksinimi Üzerindeki Etkisi (%)

		IRC ve Sekuritizasyon						
	Strese Tabi RMD	Hisse Senedine İlişkin Spesifik Risk Hesaplaması	Toplam Sermaye Yükümlülüğü	IRC	SMM-non-CTP*	Korelasyon Alım-Satım Portföyü		Eski Gereksinim Tutarı
						CRM**	Standart Yöntem	
Ortalama (%)	2,6	0	6,9	1,5	4,4	1,7	0,2	-0,9

* Korelasyon Alım satım portföyü haricindeki menkul kıymetleştirme alacaklarının standart ölçüm yöntemi ile sermaye gereksiniminin hesaplanması

**Kapsamlı Risk Ölçüm Modeli ile sermaye gereksiniminin hesaplanması

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, Strese tabi RMD uygulanması ile birlikte toplam sermaye gereksiniminde ortalama % 2,6 oranında bir artış olduğu görülmektedir. Bazı hisse senedi yatırımları için ülkelere tanınmış % 4'lük inisiyatif uygulamasına son verilmesinin 1 inci Grup bankalarda nerdeyse hiçbir etki yaratmadığı görülmektedir. Alım satım portföyündeki ilave risk sermaye gereksinimi ve alım satım portföyündeki menkul kıymetleştirme pozisyonlarından kaynaklanan sermaye gereksinimi toplam sermaye gereksiniminde % 6,9'lük bir artışa yol açmaktadır.

5. Basel 2.5'a Geçen Ülkelere Ait Gerçek Veri Bulunmakta mıdır?

Diğer ülkelerden bağımsız olarak, İsviçre, Basel 2.5 kurallarını bir yıl önce uygulamaya almıştır. Economist dergisinde yayımlanan bir habere göre, Credit Suisse'in yatırım bankacılığı faaliyetlerine ilişkin risk ağırlıklı varlıklarının 2011 üçüncü çeyrek rakamlarına göre Basel 2.5 uygulanması nedeniyle %28 oranında arttığı görülmektedir¹⁶.

UBS'in yatırım bankacılığı biriminin 2011 yılı ikinci çeyrek rakamlarına göre ise, risk ağırlıklı varlıklar tutarı 130 milyar CHF'ten % 49'luk artış ile 194 milyar CHF'e çıkmıştır¹⁷.

¹⁶ <http://www.economist.com/node/21542463>

¹⁷ Daha fazla bilgi için Risk.net, "Credit Suisse and UBS on Basel 2.5: Half a world away" <http://www.risk.net/risk-magazine/feature/2117506/credit-suisse-ubs-basel-inconsistent-conservative-overlapping#ixzz1pf0uSWgs>

6. Basel 2.5 İçin Belirlenen Uygulama Tarihi Nedir?

Basel Komitesi tarafından 2009 yılında yayımlanan Basel 2.5 düzenlemeleri için uygulama tarihi olarak 2011 yılının Aralık ayı belirlenmiştir. Aşağıdaki tabloda ülkelerin Basel 2.5 kurallarını ne ölçüde kendi iç mevzuatlarına uyarladıkları ve uygulamaya koydukları ile ilgili BIS tarafından yayımlanan bilgilere yer verilmiştir¹⁸.

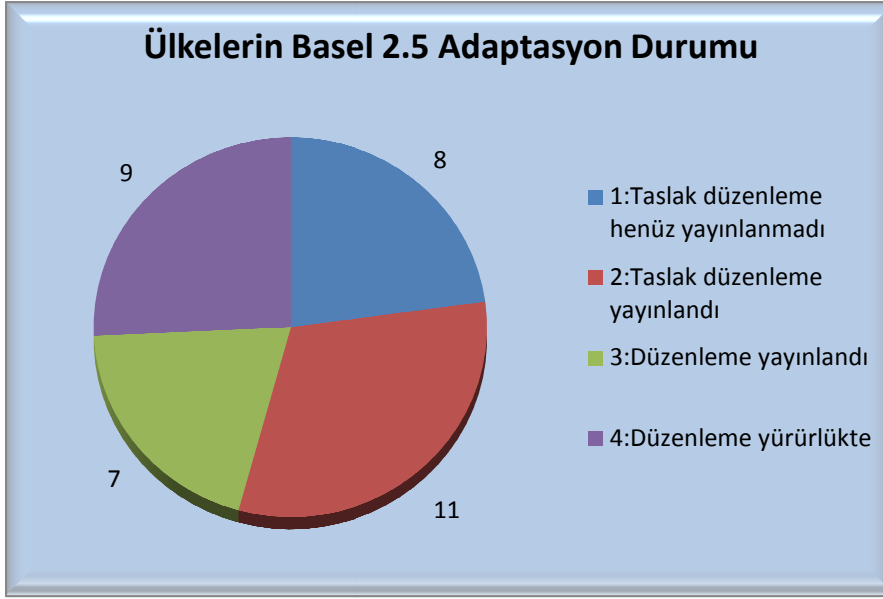
Ülkelerin Basel 2.5 Adaptasyon/Uygulama Durumu (Eylül 2011 tarihi itibarıyla)

Ülke	Basel 2.5	Yapılacaklar- Uygulama Planları
Arjantin	1	Ana taslaklar için çalışmalar devam ediyor.
Avustralya	3	1 Ocak 2012'de uygulama başlayacak.
Belçika	1, 4	Piyasa riski ile ilgili değişiklikler 31 Aralık 2011'den itibaren uygulamaya konulacaktır.
Brezilya	3	1 Ocak 2012'den itibaren uygulamaya konulacaktır.
Kanada	2	Uygulama 1 Ocak 2012'den itibaren geçilmesi planlanmaktadır. (Taslak uygulama rehberlerine 2011'de son hali verilmiştir.)
Çin	4	-
Fransa	2	Düzenleme son haline getirildi, ilgili otoritenin onayından sonra düzenleme yayınlanacaktır.
Almanya	2	Düzenlemenin son hali Ocak 2012'de yapılacaktır.
Hong Kong	2	Düzenleme taslaklarına 2011 yılının son çeyreğinde son hali verilmiş olup, 1 Ocak 2012'den itibaren uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır.
Hindistan	4	-
Endonezya	1	Endonezya'da menkul kıymetleştirme pozisyonlarının çok az ve sadece bir bankanın menkul kıymetleştirme işlemini gerçekleştirmesi nedeniyle ,bundan da öte Endonezya'da hiç bir banka piyasa riski ölçümünde içsel modelleri kullanmadığı için; Basel 2.5'un Endonezya için uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.
İtalya	2, 4	1.ve 3. Yapısal Blok ile ilgili düzenlemelerin 2011 yıl sonuna kadar son halini verilmesi planlanmaktadır. Öte yandan Basel 2.5'un ikinci Yapısal Blok kapsamındaki değişiklikleri uygulamaya konulmuştur.
Japonya	3	31. Aralık 2011'den itibaren uygulamaya geçilecektir.
Kore	2	Düzenlemelerin son hali 2011 yıl sonunda yayınlanacaktır.
Lüksemburg	4	-
Meksika	1	Menkul kıymetleştirme ve yeniden menkul kıymetleştirme gereksinimleri Basel III çerçevesinde en erken 2012 yılı içerisinde yürürlüğe girecektir. İkinci ve üçüncü yapısal bloktaki gelişmeler ile Basel II piyasa riski çerçevesindeki değişiklikleri birleştiren çalışmalar devam etmektedir.

¹⁸ BIS, http://www.bis.org/publ/bcbs/b2_5prog_rep_table.htm (15.03.2012)

Hollanda	3, 4	İlave Risk Yükümlülüğü (Incremental Risk Charge-IRC) gereksinimlerinin 31 Aralık 2011 itibariyle uygulanması planlanmaktadır. Basel 2.5'un diğer bileşenleri halihazırda uygulanmaktadır.
Rusya	2	Son düzenlemeler hazırlanmaktadır. 1 Ocak 2012 itibariyle uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır.
Sudi Arabistan	3	
Singapur	3	31 Aralık 2011 tarihinden itibaren uygulanacaktır. (İkinci Yapısal Blok tamamlayıcı rehber halihazırda uygulanmaktadır.)
Güney Afrika	2	Son düzenlemeler hazırlanmıştır. Yetkili otoriteler tarafından verilecek resmi onay sonrasında yayınlanacaktır. 1 Ocak 2012 itibariyle uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır.
İspanya	1	Taslak düzenlemeye son hali verilmiş olup Ekim ayı itibariyle yayınlanacaktır. 31 Aralık 2011 itibariyle uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır.
İsveç	1, 2, 4	Son düzenlemeler Ekim 2011 itibariyle yayınlanacaktır. (İkinci Yapısal Blok tamamlayıcı rehber halihazırda uygulanmaktadır.)
İsviçre	4	
Türkiye	1, 4	Basel 2.5'un Türk Bankacılık Sektörü üzerinde önemsiz /sınırlı bir etki yapması beklenmektedir. Mevcut düzenlemeler ile Basel 2.5'un uyumlaştırılması konusundaki çalışmalar devam etmektedir. Taslak düzenlemelerin Aralık 2011 itibariyle, nihai düzenlemelerin ise 2012 başlarında yayınlaması beklenmektedir. Menkul kıymetleştirme ve yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarına ilişkin değişiklikler halihazırda Basell II/Menkul kıymetleştirme Tebliğine yansıtılmıştır. Böylece bu kuralların uygulanması Basel II çerçevesinde dikkate alınabilecektir.
İngiltere	2	Konsültasyon tamamlanmış olup son düzenlemeler en kısa sürede (Eylül sonunda) yayınlanacaktır. 31 Aralık 2011 itibariyle uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır.
Amerika Birleşik Devletleri	1, 2	Piyasa riski sermaye gereksinimleri sunulmuş ve tamamlanmak üzeredir. Diğer Basel 2,5 değişiklikleri Basel III'ün bir parçası olarak geliştirilme aşamasında olup 2011 süresince mütalaaya açılacaktır. Bu tarih itibariyle ABD alım satım hesabında yer alan menkul kıymetleştirme gereksinimleri ya da bankacılık hesapları yeniden menkul kıymetleştirme gereksinimleri için herhangi bir düzenleme yayınlanmamış olup, tüm uygulamalar için son tarih 2011 yılı sonudur. ABD'de Basel 2.5 ve Basel III kuralları yasalaştırma sürecinin, Dodd-Frank düzenleyici reform yasalarının yürürlüğe konulmasına ilişkin çalışmalar ile koordinasyon içerisinde yürütülmesi gerekmektedir.
Avrupa Birliği	3	Son düzenlemeler yayınlanmış olup 31 Aralık 2011 itibariyle yürürlükte olacaktır.

1 = Taslak Düzenleme Henüz Yayınlanmadı; 2 = Taslak Düzenleme Yayınlandı; 3 = Düzenleme Kesin Olarak Yayınlandı; 4 = Düzenleme Uygulamaya Geçildi

Tablo ve grafikten de görüleceği üzere, ülkelerin büyük kısmı Basel 2.5 değişikliklerini içeren düzenleme taslaklarını yayınlamış veya bu taslaklara son halini vererek uygulama aşamasına geçmiştir. Ancak taslak düzenleme çalışmaları devam eden ülke sayısı da azımsanmayacak düzeydedir.

7. Basel 2.5'un Türk Bankacılık Sistemine Olası Etkileri Nelerdir?

2007 yılının Ağustos ayında Amerika Birleşik Devletleri'nde mortgage piyasasında başlayıp kısa bir süre sonra tüm dünyada etkisini gösteren finansal kriz sonrasında bankacılık sisteminin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amacıyla Basel Komitesi tarafından getirilmiş olan reform önerilerinin ilk kısmını oluşturan Basel 2.5 düzenlemelerinin Türk Bankacılık Sistemine etkilerinin sınırlı düzeyde olması beklenmektedir. Daha önceki bölümlerde bahsedildiği üzere Basel 2.5 düzenlemeleri daha çok Basel II standartları kapsamında ortaya konulmuş olan piyasa riski hesaplama yöntemlerinin eksik taraflarının geliştirilmesi ile menkul kıymetleştirme pozisyonlarından kaynaklanan sermaye gereksiniminin belirlenmesine odaklanmıştır. Bilindiği gibi mevcut mevzuatımız gereği piyasa riskine esas tutar, risk ölçüm modelleri veya standart metot ile hesaplanabilmekte, ancak, risk ölçüm modellerinin kullanımı Kurumun iznine tabi bulunmaktadır. Halihazırda piyasa riskinin hesaplanmasında risk ölçüm modeli kullanmak üzere Kurumumuzdan onay almış bir banka bulunmamaktadır. Diğer taraftan, global finansal krizin başlama nedeni olarak gösterilen standart altı mortgage piyasasında yaygın bir şekilde kullanılan menkul kıymetleştirme işlemleri de ülkemizde çok kullanılmamaktadır. Bu nedenle, Basel 2.5 düzenleme önerilerinin şu aşamada ülkemizde önemli sonuçlar doğurması beklenmemektedir.

8. Basel 2.5 Açısından Ülkemizdeki Mevcut Durum Nedir?

Basel 2.5 düzenleme önerilerinin mevzuatımıza yansıtılması aşamasında, daha önce Basel II Taslaklarının hazırlanma aşamasında da olduğu gibi, daha çok bir tür rehber niteliği taşıyan Basel dokümanı yerine büyük ölçüde aynı içerikte olan ancak düzenleme yapısını haiz olan Avrupa Birliği (AB) Mevzuatının anılan değişiklikleri içeren dokümanın (CRD III) esas alınmasının, AB üyelik sürecimiz de dikkate alındığında daha tutarlı bir yaklaşım olacağı kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda, Basel 2.5 düzenlemelerinde yer alan hükümler hali hazırda paralel uygulama sürecine tabi tutulmuş olan Basel II Düzenleme Taslaklarının ilgili kısımlarına derc edilmek suretiyle Kurum içi ve Kurum dışı görüşlere açılmıştır. Basel 2.5 düzenlemelerinin, Basel II uygulamasına ilişkin olarak öngörülmüş olan 30.06.2012 tarihinde bitecek paralel uygulama sürecinin ardından Basel II Taslakları ile birlikte Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

9. Basel 2.5 Hakkındaki Eleştiriler Nelerdir?

Basel 2.5 düzenlemeleri 2007-2008 krizinin ardından cevabi nitelikte bir değişiklik olarak oldukça hızlı bir şekilde, riskler yeterince iyi analiz edilmeden hayata geçirilmekle ve açık olmamakla eleştirilmiştir. Basel III hazırlıklarının devam ettiği süreçte, Basel 2.5 değişikliklerinin daha erken bir tarihte hayata geçirilmesinde bankacıların güçlük çektikleri dile getirilmiştir.

Sermaye gereksiniminde aynı volatilité değerleriyle hesaplanan iki ayrı değerin toplanmasından dolayı, strese tabi RMD'nin RMD'ye eklenmesi aynı riskin iki kere ölçüldüğü şeklinde değerlendirilmektedir.

Korelasyon alım satım faaliyetinde bulunan bankaların da hem CRM (comprehensive risk model) hem de RMD hesaplamaları nedeniyle cezalandırıldığı yönünde değerlendirmeler yapılmıştır.

Basel 2.5 ile standart sermaye yükümlüğü, RMD bazlı yükümlülük, strese tabi RMD hesaplaması, IRC ve CRM hesaplamalarının ayrı ayrı yapılmasıyla ortaya çıkan parçalı yapıda risk hesaplanarak toplanmasının çeşitlendirme etkisini göz ardı ettiğinden dolayı çift hesaplamaya neden olduğu şeklinde eleştiriler de gelmiştir. Ayrıca bu uygulamanın operasyonel riskleri arttırdığı da dile getirilen eleştiriler arasındadır.

Ayrıca, Basel 2.5 metni anlaşılabilirlik açısından da eleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

- 1- BCBS, “Enhancements to the Basel II Framework”, Temmuz 2009, <http://www.bis.org/publ/bcbs157.htm>
- 2- BCBS, “Revisions to the Basel II Market Risk Framework, Temmuz 2009, Aralık 2010(güncelleme), <http://www.bis.org/publ/bcbs158.htm>
- 3- BCBS, “Guidelines for Computing Capital for Incremental Risk in the Trading Book, Temmuz 2009, <http://www.bis.org/publ/bcbs159.htm>
- 4- BCBS, “Analysis of the Trading Book Quantitative Impact Study”, Ekim 2009, <http://www.bis.org/publ/bcbs163.pdf>
- 5- BCBS, “Results of the Comprehensive Quantitative Impact Study”, Aralık 2010, <http://www.bis.org/publ/bcbs186.pdf>
- 6- BCBS, Press Release, 18 Haziran 2012, <http://www.bis.org/press/p100618.htm>
- 7- Economist, <http://www.economist.com/node/21542463>
- 8- Risk.net, Banks Struggle with Basel 2.5, 3 Eylül 2010, <http://www.risk.net/risk-magazine/feature/1730975/banks-struggle-basel>
- 9- Risk.net, Credit Suisse and UBS on Basel 2.5: Half a world away, 2 Kasım 2011, <http://www.risk.net/risk-magazine/feature/2117506/credit-suisse-ubs-basel-inconsistent-conservative-overlapping#ixzz1pf0uSWgs>